

УДК 027.21(477-25):025.17

Є. Рибак,

мол. наук. співроб. НБУВ

КОЛЕКЦІЯ Д. В. ТАБАЧНИКА У ФОНДАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

У статті проаналізовано документний склад та зміст колекції українського політичного та державного діяча, академіка НАН України Д. В. Табачника, яка зберігається в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського.

Ключові слова: Д. В. Табачник, колекція, інформаційне джерело.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) є найбільшим книгосховищем України. Її фонд, унікальний за змістом та універсальний за видовим складом, на сьогодні включає документи від зародження писемності (клинописні тексти III тис. до н. е.) до сучасних вітчизняних та зарубіжних наукових видань.

Формування фонду НБУВ почалося у 1918 р. Як і в бібліотеках багатьох країн світу, зокрема, Французькій національній бібліотеці, бібліотеці Британського музею, бібліотеці Конгресу США, Австрійській національній бібліотеці, Бельгійській національній бібліотеці, Національній бібліотеці у Канаді, його основою стала значна кількість книжкових колекцій та історичних зібрань [6; 7]. Це фундаментальні бібліотеки Київської духовної академії, Київського університету Св. Володимира, Ніжинського історико-філологічного інституту, Кременецького ліцею, низки монастирів, ліквідованих чи реорганізованих наукових установ, товариств, навчальних закладів та приватні колекції, які характеризуються не лише великою кількістю рідкісних і цінних видань, а й системністю та цілеспрямованим відбором документів. Згодом НБУВ придбала книжкові колекції з різних галузей науки, що належали відомим ученим-академікам В. Іконнікову, М. Петрову, П. Тутковському, професорам І. та М. Лучицьким, С. Голубеву, Ю. Кулаковському, В. Караваєву, К. Якубовському, письменнику й громадському діячеві Б. Грінченку, історик М. Бантиш-Каменському та ін. [5].

Це свідчить про роль НБУВ у здійсненні «меморіальної функції» суспільства в цілому, як сховища національної пам'яті, що спрямована на сучасне і майбутнє нації» [7].

Фонди НБУВ є джерелом для багатьох науково-прикладних досліджень. Зокрема, досліджуються окремі родо-видові структурні частини історичних зібрань (книжкова, рукописна, архівна). Аналізуючи колекційні фонди НБУВ, науковці, зокрема, Е. А. Колесник, Г. І. Ковальчук, Ф. В. Стоян, Л. А. Дубровіна, проводять дослідження окремих загально-відомих та малодосліджених книгозбірень, вивчають історію їх походження, сучасного місцезнаходження та особистості їх власників. Фахівцями НБУВ на чолі з Л. А. Дубровіною і Л. В. Мухом проводиться наукова робота щодо загальної класифікації та паспортизації бібліотечних історико-культурних фондів НБУВ [6; 7].

Не заперечуючи важливості і цінності проведених досліджень, слід зазначити, що, як правило, науковцями досліджувалися лише історико-культурні фонди НБУВ, проте поза увагою залишилося питання дослідження сучасних колекційних зібрань. З огляду на те, що в останні роки НБУВ постійно відчуває дефіцит фінансування, в наслідок якого суттєво скорочується обсяг нових надходжень до її фондів, надзвичайно актуальними стають дослідження колекцій та зібрань наших сучасників, як альтернативного джерела поповнення фондів НБУВ сучасними інформаційними ресурсами.

Одна із вагомих колекцій, яка поповнила фонд НБУВ за останні роки – зібрання українського політичного і державного діяча, публіциста, доктора історичних наук, професора, академіка Академії правових наук України, міністра освіти і науки, молоді та спорту України Дмитра Володимировича Табачника [10].

За ініціативою Д. В. Табачника в НБУВ була створена його власна колекція, яка стала цінним джерелом поповнення книжкового фонду НБУВ новою, сучасною і актуальною літературою. Перша частина колекції Д. В. Табачника надійшла до НБУВ наприкінці 2004 р.

Протягом 8 років співробітники Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів (ЦФБІР) щорічно отримували та опрацьовували понад 450 примірників книг, брошур, журналів, продовжуваних видань, нотних видань, атласів, образотворчих видань, архівних документів та інших типів видань, як на традиційних, так і на електронних носіях інформації.

Станом на 1.09.2012 р. колекція складає понад 5000 од. зб. українською, російською, англійською, німецькою та іншими мовами світу.

Колекцію Д. В. Табачника можна вважати універсальною. На сьогодні до її складу входить велика кількість сучасних науково-інформаційних

документів різноманітної тематики. З огляду на те, що НБУВ є науковою бібліотекою, особливо важливою для її користувачів є наявність у колекції сучасних наукових видань з різних галузей науки: природничих, фізико-математичних, астрономічних, хімічних, сільського господарства, міждисциплінарних знань тощо. Це монографії дослідницького характеру, збірники праць наукових конференцій, видання, присвячені розробці нових проблем у науці, спеціалізована література з вузьких наукових питань.

Значне місце в зібранні належить виданням з історії, зокрема, історія України представлена від періоду феодалізму до сьогодення. Для прикладу можна назвати книгу М. С. Грушевського «История Украины с иллюстрациями и дополнениями» (Д., 2010). У цьому виданні перша російська публікація книги (С.-Петербург, 1913) видатного українського історика доповнена новим текстом відомого сучасного історика В. Веретюка, який продовжує дослідження Грушевського до наших днів. Видання в цілому відображає становлення і розвиток народу, економіки, культури та державності України. Багато уваги приділено українсько-російським і українсько-польським зв'язкам, козацтву та козацькій республіці. У ньому подані старовинні географічні карти, побутові і військові гравюри, а також хрестоматія найважливіших документів з вітчизняної історії.

Багато документів колекції висвітлюють питання економіки та економічної науки: теоретична економіка, історія економічної думки, історія господарства, економічна географія, економіка України, світова економіка тощо. Наприклад, «Державний бюджет і бюджетна стратегія, 2012–2014. Стабілізація та сталий розвиток в умовах реформування економіки України: в 2 ч.» (К., 2011).

Широко представлена політика та юриспруденція, зокрема, теорія політики, зовнішня політика, національна політика, державне право, цивільне і торгове право, інформаційне право, судоустрій, міжнародне право. Різноманітний спектр видань, присвячених соціології й соціальній політиці. Наприклад, монографія Л. Д. Кучми «Своїм шляхом: Роздуми про економічні реформи в Україні» (К., 2004). У виданні проаналізовано основні закони, постанови та інші нормативно-правові акти, які визначають стратегічні напрями реформування сільського господарства в Україні у період незалежності та впливають на шлях його розвитку. Видання вміщує роздуми щодо подальших кроків у процесі реформування аграрних відносин в Україні.

Документи у колекції Д. В. Табачника підібрані так, що, окрім фахівців

у галузі історичних, соціально-економічних та юридичних дисциплін, нею зможе користуватися широке коло читачів різного ступеня підготовки, починаючи від студентів та закінчуючи професорсько-викладацьким складом.

Окремо можна відзначити літературу з сучасних досягнень медицини, досвід втілення інноваційних медичних технологій у практику життя. Наприклад, монографія «Стволовые клетки: эксперимент, теория, клиника» (К., 2004). Інформація, що міститься в монографіях, науково-популярних виданнях, на CD та DVD, висвітлює впровадження в клінічну практику наукових відкриттів, приділяючи при цьому особливу увагу питанням профілактики, фізичної культури та спорту.

Розвиток техніко-технологічної інноваційної діяльності в колекції представлений працями з проблем механіки, техніки, гірничої справи, будівництва, транспорту, зв'язку. Наприклад, видання «Энергетика: история, настоящее и будущее: в 5 т.» – К., 2011. Книги, науково-популярні видання, продовжувані видання та журнали зосереджують свою увагу на застосуванні і реалізації як вітчизняних, так і іноземних наукових ідей, знань, технологій та інноваційних продуктів у різних виробничих сферах. Така література зацікавить і наукових співробітників, інженерно-технічних працівників, архітекторів, викладачів технічних вузів.

Не менш цікаво у колекції представлена військова наука. Зокрема, книги містять інформацію про теорію військової науки, теорію військового мистецтва, ракетні війська, стрілецьку справу, стрілецьку зброю. Для прикладу можна назвати альбом «Современные охотничьи боеприпасы» (М., 2001).

Фахівців бібліотечної, музейної, архівної справи зацікавлять монографії дослідницького характеру присвячені історії бібліотечної справи в Україні та розробці нових сучасних проблем в бібліотечній сфері, каталоги архівних та рукописних документів: А. О. Чекмарьов «Национальная система электронных библиотек» (К., 1998), «Кириличні рукописні книги у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України» (Л., 2007), «Архіви окупації. 1941–1944» (К., 2006).

Будучи міністром освіти і науки, молоді та спорту України, Д. В. Табачник багато уваги приділяє навчанню та вихованню молодого покоління. Його колекція містить багато підручників та навчальних посібників з різних дисциплін, які користуються великим попитом серед молоді. Особливо це відчувається під час екзаменаційних сесій.

Колекція також містить справжні скарби духовної спадщини українського народу, які вже не одне століття не втрачають своєї актуальності та продовжують захоплювати людство в багатьох країнах світу. Зокрема, повне зібрання творів, поезій та кобзарів Т. Г. Шевченка, драми Лесі Українки, твори М. В. Гоголя, І. Франка, І. П. Котляревського, О. Гончара та ін. Не залишилися без уваги також кращі надбання світової духовної культури: сонети та трагедії В. Шекспіра, поезії Ш. Бодлера, М. Хосе, Ш. Руставелі, Х. Л. Борхеса.

На титульному аркуші всіх видань проставлена іменна печатка власника колекції з написом: «Із Книгозбірки Дмитра Табачника» та зображенням у центрі букви Т, оздобленої елементами українського орнаменту. Більшість книг мають дарчі написи від політичних і громадських діячів, учених та відомих людей України, що надає колекції особливої цінності.

Слід зауважити, що робота по формуванню колекції триває, і до ЦФБІР продовжують надходити нові партії документів з колекції Д. В. Табачника, не менш актуальних та не менш цінних.

Дослідження сучасних колекцій у фондах НБУВ сприятиме розкриттю інформаційних можливостей НБУВ та популяризації її фондів, допоможе глибше познайомитися з історією, традиціями, культурною спадщиною України, її зв'язками з іншими країнами, скласти повне уявлення про значний внесок українських учених в сучасну науку.

Список використаних джерел

1. Гранчак Т. Роль інформаційно-аналітичних структур наукових бібліотек України в сучасному демократичному процесі // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2008. – Вип. 21. – С. 24–35.
2. Дубровина Л. А., Муха Л. В. Исторические коллекции книг и библиотечных собраний: их совершенствование, организация и хранение // Прогрессивные библиотечные технологии: организация и управление: сб. научных трудов. – Киев, 1989. – С. 127–133.
3. Книжкові фонди ЦНБ ім. Вернадського АН УРСР: Короткий огляд. – К. : ЦНБ ім. Вернадського, 1989. – 85 с.
4. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах. – К., 2004. – 644 с.
5. Колесник Е. А. Книжные коллекции Центральной научной библиотеки Академии наук УССР. – К., Наукова думка, 1988. – 113 с.

6. Лисенко Л. В. Бібліотечні колекції та зібрання XIX–XX століття як об'єкт археографічного та джерелознавчого опису : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08. – 19 с.

7. Муха Л. В. Бібліотечні книжкові колекції та зібрання: походження, історія, реконструкція. – К., 1997. – 52 с.

8. Столяров Ю. Н. Библиотечный фонд. – М. : Издательство «Книжная палата», 1991. – 272 с.

9. Стоян Ф. В., Франчук С. І. Розвиток концепції поняття «українська книга» в бібліографічному та історико-культурологічному аспектах // Рукописна та книжкова спадщина України: Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – Київ, 1998. – Вип. 4. – С. 64–87.

10. Табачник Дмитро Володимирович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Табачник_Дмитро_Володимирович. – Назва з екрану.